

Posudek na dizertační práci:

Mgr. Michal Pohunek

Dějiny kláštera Na Slovanech v době husitské a poděbradské

KTF UK – Katedra církevních dějin a literární historie

Školitel prof. PhDr. Petr Kubín Ph.D. Th.D.

Praha 2022, 306 s. (241 s. textu)

Dějiny Slovanského kláštera na Novém Městě pražském se Mgr. Michal Pohunek zabýval již ve své úspěšně obhájené diplomové práci z roku 2014, v níž se věnoval dějinám kláštera v letech 1419–1442. V dizertační práci též autor zpracovává podrobněji stejnou problematiku ve stejném období, ale vedle husitského období pokrývá jeho práce rovněž období poděbradské. Záměrem autora je nyní systematicky a kriticky zpracovat dějiny klášterní komunity Slovanského kláštera v období 1419–1471.

Nejprve seznamuje čtenáře s metodologií, pramennou základnou i dosavadním bádáním. Dále popisuje situaci zavedení laického přijímání pod obojí způsobou a přestup slovanské komunity k husitství. Velmi cenná je následně kapitola „Obecné okolnosti kláštera na Slovanech...“, věnovaná zdejšími opatům, vlastní mnišské komunitě a jejím majetkovým poměrům, stejně jako další související oddíly „Liturgie a teologie v klášteře Na Slovanech...“ a „Spiritualita husitské mnišské komunity Na Slovanech“. Poté autor popisuje vztah kláštera k „radikálním reformním proudům 15. století“, tj. valdenským a Jednotě bratrské. V souvislosti s otázkami kolem možnosti byzantsko-husitské unie si krátce všímá rovněž možných důvodů, pro které se klášter zbavil tzv. Remešského evangeliáře. A v závěrečné kapitole autor své téma uzavře popisem postavení a života kláštera na konci 15. století.

Již z tohoto stručného přehledu obsahu práce je evidentní, že autor přikročil ke zpracování svého tématu odpovědně a v širokých souvislostech, se snahou čtenáře uvést do kontextu řadou exkursů, které primárně s dějinami kláštera nesouvisejí. Na jedné straně se tak stránkami práce odvíjí skutečný příběh pražské slovanské komunity, jejích představitelů a jejího hospodářského zázemí. Na straně druhé je čtenář konfrontován s řadou autorových výkladů, které jsou sice nesené poctivou snahou vylíčit dějiny kláštera v patřičném

teologickém a církevně-dějinném kontextu, zároveň však vlastní téma spíše zatěžují. Navíc se pak v těchto případech projevuje i autorova závislost na jím řádně uvedených výsledcích současného bádání, ačkoli v mnoha případech nezná některé práce buďto „klasické“, anebo nejnovější. Zástupným příkladem může být hned první větší pasáž, věnovaná zavedení laického kalicha (s. 69–85), která zřetelně vychází převážně z prací Heleny Krmíčkové, ale například textů Ondřeje Petru, Dušana Coufala a jiných si nevšímá. Podobně můžeme uvést namátkou oddíly věnované Petru Chelčickému, Fridrichu Reiserovi nebo Jednotě bratrské v širším kontextu. Ve všech případech prokazuje autor obeznámenost s danou otázkou, zná adekvátní prameny (jejich přímé citace však práci zase neúměrně zatěžují, především v závěrečném soupisu na s. 260 nn.) a orientuje se v posledním bádání. Současně ukazuje, že tato témata mu jednoduše nejsou tolik blízká. Možná bylo možné na podrobnější výklady tohoto typu resignovat a věnovat se vlastním dějinám Slovanského kláštera, což autor skvěle ovládá a jeho práce to dokazuje.

Díky němu se totiž konečně podařilo popsat a zhodnotit prameny v kontextu odborné literatury, které se týkají specifické pražské klášterní komunity v 15. století. A díky němu je konečně řada pramenů spojena příběhem, který patřil k velkým desiderátům církevních dějin a dějin hlavního města. Rozhodně je to však výsledek zatím jen průběžný. Velké naděje lze totiž spojit s budoucím výzkumem pražských městských a jiných úředních knih, který rozhodně neproběhl zatím v úplnosti a již klasické práce Tomka a Teigehe naznačují, že tímto směrem by se pražská církevní topografie měla ubírat. Zároveň však lze dodat i to, že ukončen není ani výzkum vlastních klášterních pramenů, kdy zůstalo nezmíněno třeba dostupné dílo jinak autorovi známého Benedikta Poschivala *Compilatio de domibus et nonnullis vineis Slovanensis monasterii censualibus*, které eviduje latinsko-české hospodářské záznamy kláštera z let 1351–1613 (rukopis Praha, NK ČR, sign. XV C 3). A uveden není ani další rukopis 17. století, nazvaný *Paměti Slovanského kláštera* se sbírkou dokumentů zapsaných v letech 1578–1636 (rukopis Praha, NK ČR, sign. XVII E 24).

Co na práci především oceňuji, je schopnost autora pokládat otázky: Bylo přihlášení slovanské komunity ke kalichu výsledkem jejich déle trvajících sympatií k reformnímu živlu, nebo výsledkem pragmatické úvahy? Byla skutečně benediktinská řehole formujícím textem slovanské komunity v průběhu husitských válek a po jejich skončení? A máme konečně hledat počátky Jednoty bratrské pod týnskou kazatelnou Jana Rokycany, nebo právě v benediktinské komunitě kolem bratra Řehoře?

Co dle mého práci problematizuje je její zbytečně velký rozsah, který, jak bylo naznačeno, plyne především z autorovy snahy postihnout téma v širokém záběru a při zohlednění řady, zde zřejmě nadbytečných, otázek. Práce sama však není prostá ani některých drobných chyb a překlepů, namátkou na s. 5, 11, 63, 64, 77, 111, 120, 182, 194, 213, 242 a 306.

Přes řadu kritických poznámek, který se však netýkají tolik obsahu, jako formy práce, autor bezesporu dostal veškerým nárokům kladeným na úspěšnou dizertační práci. Prokázal skvělou obeznámenost s tématem, jeho prameny i dosavadním zpracováním, ale též osobní zaujetí a velké badatelské nasazení. Pokud by autor uvažoval o budoucím vydání své práce, pak doporučuji text redakčně upravit a především zkrátit.

Text dizertační práce Mgr. Michala Pohunka však **rozhodně doporučuji k obhajobě!**

V Praze dne 6. února 2023

doc. Ota Halama Th. D.